

jedne obitelji prati tijek razvoja drvne industrije u Slavoniji do raspada Austro-Ugarske Monarhije. Govoreći o povijesti obitelji Gutmann, vrlo utjecajne u čitavoj Habsburškoj Monarhiji, autor prikazuje uspon i pad drvne industrije u Slavoniji unutar konteksta širih političkih zbivanja. Rad je također popraćen s nekoliko tabela i grafikona.

Sljedeća rubrika, *Historiografija*, donosi jedan rad. Autor teksta pod naslovom »Rijetka predanost« metodologiji historije«. Mirjana Gross (1922. – 2912.)« (479-500) je Branimir Janković koji se bavi opusom Mirjane Gross nastalom u posljednjem desetljeću njezina života. U prvom se dijelu rada donosi kritički pregled bibliografije objavljenih tekstova, dok u drugom dijelu rada autor prema vlastitom sjećanju nastoji rekonstruirati razgovore koje je o brojnim djelima suvremene historiografije vodio s tom velikom hrvatskom povjesničarkom.

Nadalje slijedi nekoliko opsegom manjih rubrika. Rubrika *Ocjene i prikazi* podijeljena je na dvije sekcije – *Časopisi i zbornici* te *Knjige*, a donosi sveukupno trinaest tekstova. *Znanstveni i stručni skupovi* sastoji se od izvještaja s osam događanja, dok *In memoriam* sadrži jedan tekst Ivica Šute u čast nedavno preminulom slovenskom povjesničaru, geografu i bibliotekaru Branku Goropevšeku. Na samom kraju ovog broja *Historijskog zbornika* nalazi se *Pismo Uredništvu* koje u ime uredništva časopisa *Pro tempore* potpisuju Nikolina Šimetin Šegvić, Filip Šimetin Šegvić i Tomislav Brandolica. U pismu se upućuje na nekoliko nepotpunih informacija i pogrešaka u članku Lidije Bencetić »Pregled časopisa i udruga studenata povijesti u Hrvatskoj« iz prošlog broja *Historijskog zbornika*.

Oba ovdje prikazana broja *Historijskog zbornika* donose velik broj članaka s raznovrsnim temama, brojne prikaze recentnih publikacija, izvještaje s raznih događanja te tekstove u sjećanje na nedavno preminule domaće i strane povjesničare. Stoga, svojom raznolikošću i kvalitetom, oni zasigurno čine poticaj ostalim znanstvenicima i njihovu budućem radu.

Filip Novosel

Povijesni zbornik – godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe, god. 4, br. 5, Osijek, 2012., 159 str.

U 2012. godini Udruga povjesničara Slavonije i Baranje s Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku objavila je novi broj časopisa *Povijesni zbornik – godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe*. Časopis je podijeljen u dvije rubrike od kojih prva pod nazivom *Članci* (5-133) sadrži šest radova, dok se u drugoj rubrici *Prikazi i recenzije* (135-151) nalazi pet tekstova. Tematika članaka je raznovrsna i nije nužno vezana za područje Slavonije i Baranje te tako radovima o ostalim krajevima Hrvatske pa čak i europskim i svjetskim temama nadilazi isključivu orijentiranost na regionalnu problematiku.

Prvi u nizu članaka pod naslovom »Zadarski patricij Šimun Nassi – pukovnik hrvatskih konjanika u mletačkoj vojsci (početak 18. stoljeća)« (7-31) napisala je Lovorka Čoralić. Temeljeći svoje istraživanje na izvornoj građi pohranjenoj u mletačkim i zadarskim arhivima, autorica prikazuje tijek napredovanja vojne karijere zadarskog plemića Šimuna

Nassija, od njegovih početaka pa sve do stjecanja čina pukovnika i preuzimanja vlastite konjaničke postrojbe. Posebna pozornost pridana je sastavu Nassijeve pukovnije u razdoblju posljednjeg mletačko-osmanskog rata (1714. – 1718.) pa se u skladu s time u prilogu nalazi kompletan prijepis vojnog ljudstva Nassijevih četa iz godina 1711., 1714. i 1718.

Autor sljedećeg članka je Danijel Jelaš, a njegov rad nosi naslov »Tipologija srednjovjekovnih gradskih naselja u donjem međurječju Drave i Save« (33-50). Pri analizi dosadašnjih postignuća hrvatske i mađarske historiografije, posebice Nevena Budaka i Andrása Kuinyija, autor ovoga članka kritički obrađuje dosadašnju podjelu gradskih naselja, kako tradicionalnu (na gradove i trgovišta) tako i kompleksniju dvojice spomenutih povjesničara. Smatrajući ipak kako se za podjelu naselja u međurječju Drave i Save treba uzeti u obzir više kriterija, autor u završnom dijelu rada predlaže vlastitu shemu podjele na gradove, trgovišta i trgovišta u nastajanju.

»Vjerske procesije i hodočašća u Đakovačkoj ili Bosanskoj i Srijemskoj biskupiji u svjetlu crkveno-državnih odnosa od 1945. do 1960. godine« (51-75) naslov je članka čija je autorica Slađana Josipović Batorek. U kontekstu cjelokupne kompleksne problematike odnosa vjerskih institucija i države u poslijeratnoj Jugoslaviji, ovaj se rad fokusira na jedan specifičan aspekt prakticiranja vjere – masovne i vanjske religiozne manifestacije. Na temelju brojnih primjera u Đakovačkoj ili Bosanskoj i Srijemskoj biskupiji, autorica zaključuje kako su komunističke vlasti bile svjesne važnosti takvih događaja za zajednicu te su zbog toga u najvećoj mogućoj mjeri nastojale ograničavati vjerske slobode u biskupiji.

Na primjeru jednog naselja u okolici Osijeka demografskom problematikom istočne Slavonije 19. stoljeća bavi se Denis Njari u članku »Vladislavci (Lacháza) sredinom 19. stoljeća« (77-97). Temeljeći rad na izvornoj arhivskoj građi, autor prvi put donosi podatke o osnutku naselja Vladislavci u prvoj polovici 19. stoljeća te analizom matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih prati demografska kretanja toga mjesta. Također, kao posebnost u odnosu na ostatak naselja osječčkog kotara, navodi se nacionalni i vjerski sastav stanovnika Vladislavaca, koji su najvećim dijelom sačinjavali Mađari katoličke vjeroispovjesti. Rad je popraćen s nekoliko grafikona i tabela koje olakšavaju praćenje teksta.

Tema ovog broja nevezana za povijest hrvatskih zemalja obrađuje se u članku naslova »Englesko-francuski sukob u Americi tijekom Sedmogodišnjeg rata« (99-118) autora Duška Marušića. Taj rad pregled je jedne epizode sukoba između dviju kolonijalnih sila Engleske i Francuske na sjevernoameričkom kontinentu koji se vodio od 1754. do 1760. godine. Stavljajući ovaj sukob u širi kontekst Sedmogodišnjeg rata u Europi, ali i općenite ekspanzije europskih kolonijalnih sila, autor, oslanjajući se prvenstveno na stranu sekundarnu literaturu, opisuje tijek rata koji je Englezima u konačnici osigurao prevlast na sjevernoameričkom kontinentu.

Posljednji članak te rubrike rad je Stjepana Sršana a nosi naslov »Povratak ustavnog poretka u Hrvatskoj 1860. godine i politički stavovi biskupa Josipa J. Strossmayera do kraja 1862. godine – za 150. obljetnicu višestranačkog rada Hrvatskog sabora« (119-133). Nakon kratkog uvoda u opće političko stanje u Hrvatskoj neposredno nakon ukidanja Bečkog apsolutizma, tekst posvećuje pažnju promjenama koje su zbog novoga ustavnog poretka počele nastupati u Hrvatskom saboru. Kao jedna od onodobnih najutjecajnijih političkih osoba, biskup Strossmayer odigrao je ključnu ulogu u radu Sabora, stoga autor

daje pregled Strossmayerovih političkih stavova prema kojima je ravnao svoje djelovanje kako na vanjskom tako i na unutarnjem političkom planu.

Druga rubrika naslovljena *Prikazi i recenzije* donosi četiri teksta koji prikazuju recentna izdanja monografija i zbirki izvora uglavnom vezanih za povijest Slavonije: *Povijest petrijevačke župe* autora Stjepana Sršana, *Država ili ne. Ustroj Vojne krajine 1578. godine i hrvatsko-slavonski staleži u regionalnoj obrani i politici* Nataše Štefanec, *Laslovo od srednjega vijeka do kraja 18. stoljeća* Denisa Njarija te *Zapisnik političkih i gospodarskih odluka slobodnog i kraljevskog grada Osijeka za 1810. i 1811. godinu*. Posljednji prikaz nije nužno vezan za regiju, a radi se o najnovijem broju *Časopisa za suvremenu povijest*.

Unatoč raznovrsnosti tema, naglasak novog broja *Povijesnog zbornika* ipak je na problematici vezanoj uz regiju, stoga on ponajprije predstavlja doprinos u istraživanju povijesti Slavonije. No teme obrađene u ovom broju pokazatelj su kako relativno nedavno pokrenut znanstveni časopis, kojemu je ovo tek četvrta godina izlaza, može sadržavati kvalitetne i zanimljive radove koji nadilaze regionalne okvire.

Filip Novosel

Grada i prilozi za povijest Dalmacije, br. 24, Državni arhiv u Splitu – Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2012., 448 str.

Dvadeset i četvrti broj časopisa *Grada i prilozi za povijest Dalmacije* izašao je 2012. godine te sadrži abecednim redom posloženih četrnaest radova. Prilozi vremenski obuhvaćaju razdoblje od srednjeg vijeka do modernog doba, dok su tematski vezani uz prostor Dalmacije. Objavljeni članci doprinosu boljem poznavanju povijesnih prilika na prostoru Dalmacije te pomoć u radu istraživačima toga prostora.

»Opis Trogira i njegova teritorija s kraja XVI. stoljeća« (9-53) Dunje Babić prvi je članak ovoga broja. Autorica raščlanjuje rukopis anonimnog autora pisan talijanskim jezikom bez naslova koji se čuva u Kaptolskom arhivu u Splitu u fondu ostavštine povjesničara Ivana Lucića, u bilješkama za njegovo djelo *De Regno Dalmatiae et Croatiae, Indagationum libri V.*, broj 528. Sadrži opis Trogira, njegova teritorija i pojedinih spomenika, podatke o sustavu straža na tursko-mletačkoj granici koja je bila u neposrednoj blizini grada. Prema sadržaju, rukopis se može datirati u kraj 16. stoljeća. Prilog radu prijepis je rukopisa.

Sanja Buble istražuje prošlost Voštana, uslijed nedostatka drugih izvora, na temelju podataka austrijske katastarske izmjere provedene 1831. godine u radu »Voštane – čovjek i prostor početkom 19. stoljeća« (55-118). Paralelnim čitanjem katastarskih karata, upisnika čestica zemlje i upisnika čestica zgrada upoznaje elemente koji karakteriziraju kako prirodno okruženje tako i organizaciju prostora proizašlu iz načina života i privređivanja. Situaciju uoči prvih poslijeratnih općinskih izbora u Dalmaciji 1926. godine na primjeru sukoba Dušana Jankova, istaknutog gradskog komunista, i Ive Tartaglie, tadašnjeg gradonačelnika Splita, prikazuje Marijan Buljan u prilogu »Slobodna riječ za općinske izbore: sukob Tartaglia – Jankov« (119-155).